

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetésről -- a Btk. legújabb módosítása kapcsán*

A külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója vagy tagja által elkövetett (ún. passzív) vesztegetésre vonatkozó (2011. január 1. napjától hatályos) büntető rendelkezést a 2011. évi CL. törvény 14. §-a iktatta be az 1978. évi IV. törvény (Btk.) 258/C. § (3)-(4) bekezdésébe. A következőkben bemutatom a vonatkozó nemzetközi egyezmény rendelkezését,¹ a hatályos jogi megoldás előzményeit, illetve elemzem az új szabályozás legfontosabb jogpolitikai és dogmatikai kérdéseit.² Különös hangsúlyt fektetek annak megállapítására, hogy az újonnan beiktatott tényállás (illetve a vonatkozó szabályozás korábbi hiánya) mennyiben áll(t) összhangban a hazánk által vállalt nemzetközi kötelezettségekkel. Arra is figyelmet fordítok, hogy az új büntető rendelkezést összevetsem "legközelebbi rokonaival", azaz a "hazai" gazdálkodó szervezet dolgozója (tagja) által elkövetett passzív,³ illetve a nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív vesztegetés tényállásával.⁴

1. Az ET Egyezmény és az ahhoz fűzött magyar fenntartás

Az Európa Tanács korrupció elleni büntetőjogi egyezményének (a továbbiakban ET egyezmény)⁵ "passzív vesztegetés a magánszektorban" című 8. cikke alapján mindegyik szerződő fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy belső joga szerint büncselekménynek minősüljön, ha magánszektorban működő szervezetet irányító, vagy annak részére munkát végző személy üzleti tevékenység körében szándékosan - közvetlenül vagy harmadik személy közreműködésével - magának vagy másnak jogtalan előnyt kér vagy fogad el, vagy ilyen előny ígérését vagy felajánlását elfogadja annak érdekében, hogy kötelességét megszegve intézkedést tegyen, vagy ne tegyen.

Az ET Egyezményt a 2060/1999. (III. 31.) Korm. határozatnak megfelelően Magyarország képviseletében a külügyminiszter 1999. április 26-án a parlamenti megerősítés fenntartásával aláírta, illetve a 67/2000. (IX. 13.) OGY határozattal a Magyar Köztársaság megerősítette. A megerősítésről szóló okirat letétbe helyezése az Európa Tanács Főtitkáránál 2000. november 22. napján megtörtént. Az instrumentum a Magyar Köztársaságra nézve 2002. július 1-jén lépett hatályba. Az ET egyezményt hazánkban a 2002. évi XLIX. törvény hirdette ki.

*Készült a szerző 2009-2012 közötti időszakra elnyert Bolyai kutatási ösztöndíjának támogatásával. Lezárva: 2012. szeptember 10.

¹ Az Európai Unió vonatkozó instrumentumaira az elemzés nem terjed ki.

² Az előre láthatóan 2013. július 1. napján hatályba lépő 2012. évi C. törvény (új Btk.) szabályozására a tanulmány nem tér ki.

³ Btk. 251-252. §.

⁴ Btk. 258/C. § (1)-(2) bek.

⁵ *Criminal Law Convention on Corruption*, Strasbourg, 27 January 1999.

Az ET egyezmény alapján a passzív vesztegetők köre nemcsak az adott állam állampolgárai közül kerülhet ki, a magánszektorban működő szervezet fogalma pedig eleve nem korlátozódik adott állam nemzeti joga szerint bejegyzett vagy annak területén üzleti tevékenységet folytató jogalanyokra. A Magyar Köztársaság az ET Egyezmény 37. Cikk 1. bekezdése alapján azonban fenntartotta a jogát arra, hogy ne rendelje büntetni az egyezmény 8. cikkében meghatározott cselekményt, ha azt "külföldi állampolgár külföldi üzleti tevékenység során követi el" ("[...] *commis par des ressortissants étrangers dans le cadre de l'activité commerciale à l'étranger*").⁶

A fenntartás hivatalos szövege alapján hazánk csak az olyan passzív vesztegetés büntetési rendelkezését mellőzhetné, amelyet külföldi állampolgárságú személy külföldi üzleti tevékenység kapcsán követ el, függetlenül attól, hogy a szervezet, amelyet vezet vagy amelynek dolgozik melyik ország magánszektorába tartozik (azaz például hol van bejegyezve). Még a fenntartással együtt is büntetni kellett volna rendelnie a hazai jogalkotónak azokat a passzív vesztegetéseket, amelyeket magyar állampolgár követ el külföldi üzleti tevékenység során, valamint azokat, amelyeket külföldi állampolgár követ el hazai üzleti tevékenység kapcsán, mégpedig mindkét esetben teljesen függetlenül attól, hogy a tettes hazai vagy külföldi magánszektorba tartozó szervezet vezetője vagy annak dolgozó személy.

A fenntartás a hazai joganyagban olvasható szövege szerint Magyarország "[...] fenntartja a jogát arra, hogy a 8. Cikkbe foglalt magatartást, amennyiben külföldi állampolgár, külföldi magánszektorban lévő egység vonatkozásában követi el, ne nyilvánítsa büncselekménnyé".⁷ A fenntartás eredeti szövege viszont (ahogy láthattuk) nem a külföldi "magánszektorban lévő egység", hanem a külföldi üzleti tevékenység - azzal semmiképpen nem azonosítható - fogalmára épít. A jogalkotást előkészítő apparátusnak tehát még saját - eredetileg feltehetően magyarul megfogalmazott (!) - fenntartásának szövegét sem sikerült megfelelően le-, illetve visszafordítania. A "külföldi magánszektorban lévő egység" kifejezés egyébként önmagában is magyartalan, így használata akkor sem lett volna szerencsés (már a vonatkozó országgyűlési határozatban sem), ha ennek francia megfelelője a fenntartás eredeti szövegében szerepelt volna. A 2002. évi XLIX. törvény 3. § (1) bekezdése ráadásul ezt a szöveget úgy vette át a fenntartás magyar fordításaként, hogy az egyezmény hivatalos magyar szövege (kihirdetve a jogszabály 2. §-ában!) ugyanezen jogalanyok megneve-

⁶ Vö.

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeDeclarations.asp?NT=173&CM=8&DF=19/09/2012&CL=FRE&VL=0>

⁷ Vö. 67/2000. (IX. 13.) OGY határozat melléklet, illetve 2002. évi XLIX. törvény 3. § (1) bek.

zésére (helyesen) a "magánszektorban működő szervezet" kifejezést használta.

Hazánk még a fenntartás hibás fordítása alapján is csak az olyan passzív vesztegetés büntetni rendelését mellőzhette volna, amelyet külföldi magánszektorban működő szervezethez kapcsolódó külföldi állampolgárságú személy követ el, mégpedig függetlenül attól, hogy a cselekmény hazai vagy külföldi üzleti tevékenységhez kapcsolódott. Még a fenntartás hibás fordítása alapján is büntetni kellett volna azonban rendelnie a jogalkotónak azokat a passzív vesztegetéseket, amelyeket magyar állampolgár követ el külföldi (vagy külföldi állampolgár követ el hazai) magánszektorba tartozó szervezet vezetőjeként vagy annak dolgozó személyként.

2. A hazai szabályozási előzmények

2.1. Áttekintés

Az 1998. évi LXXXVII. törvény 55. §-a egy teljesen új (VIII.) címet iktatott a Btk. XV. fejezetébe, amelyben az ún. "nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények" kerültek elhelyezésre. Ennek keretében - többek között - egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel volt büntetendő, "aki külföldi gazdálkodó szervezet tagjának, vagy reá tekintettel másnak azért ad[ott] vagy ígér[t] előnyt, hogy a kötelességét megszegje".⁸

A Btk. eredeti szabályozása szerint a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója vagy tagja által elkövetett ún. passzív vesztegetés nem minősült bűncselekménynek.⁹ A megoldás indokaira a Btk. 258/C. §-a vonatkozásában a módosító törvény miniszteri indokolása a következőket tartalmazza: az ET egyezmény-tervezete által biztosított "fenntartási lehetőséggel Magyarország élni kíván a külföldi államok [...] gazdálkodó szervezeteinek alkalmazottai, vezetői vonatkozásában, mivel ezen bűncselekmény vonatkozásában minden részes államnak megvannak a saját büntetőjogszabályai, amelyek alapján el tud járni az elkövetővel szemben, így a passzív oldali elkövető sem marad büntetlenül. Ez a probléma kiadatási és nem büntető-jogalkotási kérdés".¹⁰

A nem-hivatali korrupció tekintetében már a miniszteri indokolás első megállapításának is kétséges az igazságtartalma, hiszen ekkoriban még az EU-n belül is voltak olyan országok, amelyek joga szerint az üzleti vesztegetés nem minősült bűncselekménynek.¹¹ A végső következtetés helyessége pedig akár a hivatali, akár a nem-hivatali vesztegetés esetében is megkérdőjelezhető, hiszen éppen a büntetőeljárás lefolytatása végett történő kiadatás esetén lehet problematikus, ha a cselekmény csak a megkereső állam törvénye szerint büntetendő, de a magyar törvény szerint nem.¹² A miniszteri indokolást következetesen továbbgondolva egyébként azt sem lehet megmagyarázni, hogy mi indokolja a külföldi gazdálkodó

szervezet vezetője vagy dolgozója vonatkozásában elkövetett aktív vesztegetés büntetni rendelését. Ha ugyanis a cselekménytípust a külföldi államok büntetőjoga a passzív oldali cselekményekkel azonos mértékben rendeli büntetni, akkor a részes államoknak ebben a vonatkozásban is megvannak a saját büntetőjogszabályai, amelyek alapján el tud járni az elkövetővel szemben. A miniszteri indokolás következtetése csak abban a hipotetikus esetben lett volna helytálló, ha a külföldi büntetőjogok többsége a gazdálkodó szervezetekkel kapcsolatosan elkövetett vesztegetések esetén (1998 körül) kizárólag a passzív oldali cselekmények elkövetőinek büntetni rendeléséről rendelkezett volna.¹³

2.2. A korábbi magyar szabályozás a vállalt nemzetközi kötelezettség tükrében

Hazai büntetőjogunk 2002. július 1. napját követően nem teljesítette az ET egyezményből eredő (a nemzetközi instrumentum 8. cikkéhez kapcsolódó magyar fenntartás alapján érvényesülő) jogharmonizációs kötelezettséget. A Btk. ugyanis a passzív vesztegetést akkor rendelte büntetni,¹⁴ ha a tettes "hazai" magánszektorba tartozó (azaz a magyar jog szerint alapított¹⁵) gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója. Teljesen büntetlenül maradtak viszont azok, akik a jogtalan előnyt külföldi (azaz más ország joga szerint bejegyzett¹⁶) gazdálkodó szervezet vezetőjeként vagy annak dolgozó személyként fogadták el stb. A fenntartáshoz képest ez hiányosságként akkor értékelhető, ha a külföldi magánszektorba tartozó szervezet vezetője vagy annak dolgozó személy a bűncselekményt magyar állampolgárként, vagy hazai üzleti tevékenységhez kapcsolódóan követte el. A korábbi hazai szabályozás még a fenntartás hibás fordításához sem igazodott, hiszen a külföldi magánszektorban működő szervezetek vonatkozásában elkövetett cselekményeket akkor sem rendelte büntetni, ha azokat magyar állampolgár követte el. A korábbi hazai szabályozás egyedül egy olyan hipotetikus (végül soha meg nem tett) fenntartással volt összhangban, amellyel a jogalkotó eredetileg¹⁷ teljes egészében ki kívánta zárni az ET egyezmény magánszektorban elkövetett passzív vesztegetésre vonatkozó rendelkezésének alkalmazását.

Az Európa Tanács Korrupció Elleni Államok Csoportjának (GRECO, *Group of States Against Corruption*) megbízásából hazánk vonatkozásában végzett vizsgálat során is fény derült az ET egyezmény 8. cikkéből eredő nemzetközi kötelezettség nem megfelelő teljesítésére. A vizsgálati csoport "esetjog hiányában nem tudta megítélni, hogy a Btk. 251-252. §-ának tényállása miképpen érvényesül határon átnyúló elkövetések esetén". Arra viszont rámutatott, hogy "amennyiben nem érvényesül, akkor ez

⁸ Btk. 258/C. § (1) bek.

⁹ VIDA M.: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények, A nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: *A magyar büntetőjog különös része* (szerk.: Nagy F.). Korona Kiadó, Budapest, 1999. 413.

¹⁰ Az 1998. évi LXXXVII. törvény javaslatának 55. §-ához fűzött miniszteri indokolás 3. pont.

¹¹ VÉGVÁRI R.: Nemzetközi fellépés a korrupció ellen. *Állam és Jogtudomány*, 2001/1-2. 117.

¹² A hivatali vesztegetés tekintetében így VIDA: *i.m.* 412., illetve a nem-hivatali tényállásra VÉGVÁRI: *i.m.* 117.

¹³ A korabeli mértékadó jogösszehasonlító vizsgálódás azonban ilyen „féloldalúságról” nem számol be. Vö. *Korruptionsbekämpfung durch Strafrecht. Ein rechtsvergleichendes Gutachten zu den Bestechungsdelikten im Auftrag des Bayerischen Staatsministeriums der Justiz* (hrsg.: A. Eser - M. Überhofen - B. Huber). Iuscrim, Freiburg (im Breisgau), 1997.

¹⁴ Vö. Btk. 251-252. §.

¹⁵ Vö. Btk. 137. § 17. pont. Hatályos 2000. III. 1. napjától 2009. augusztus 9. napjáig. Az ezzel megegyező hatályos szabályozást (a rendelkezés átszámozását követően) a Btk. 137. § 19. pontja tartalmazza.

¹⁶ Vö. Btk. 258/F. § 2. pont. Hatályos 1999. III. 1. napjától 2010. III. 31. napjáig. Az ezzel megegyező hatályos szabályozást (a rendelkezés átszámozását követően) a Btk. 258/G. § tartalmazza.

¹⁷ Ld. az 1998. évi LXXXVII. törvény javaslatának 55. §-ához fűzött miniszteri indokolás 3. pontját.

ahhoz vezet, hogy a magyar büntetőjog olyan esetekre sem lesz alkalmazható, amelyek nem esnek a fenntartás hatókörébe". Erre tekintettel javasolták, hogy hazánk rendelje büntetni a nemzetközi kapcsolatban a magánszektorban elkövetett passzív vesztegetést, illetve fontolja meg az ET egyezmény 8. cikkéhez fűzött magyar fenntartás visszavonását.¹⁸

Az értékelő jelentés megfogalmazása egyébként a tényleges helyzethez képest két okból is visszafogott. A fenntartással együttesen értelmezett nemzetközi kötelezettségtől való elmaradás közvetlenül a törvényi rendelkezések alapján is szembeszökő volt. A hiányosság ráadásul nemcsak a határon átnyúló elkövetések büntetőjogi értékelése kapcsán mutatkozott meg, hanem olyan esetekben is, amikor a külföldi gazdálkodó szervezet vezetője az előnyt hazánkban kérte (fogadta el) egy hazai beszállító cég - például - vele együtt ebédelő vezetőjétől.

3. A hatályos szabályozás

A hatályos tényállás alapján három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a "külföldi gazdálkodó szervezetnek az a dolgozója vagy tagja, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, vagy a kötelességének megszegéséért az ilyen előnyt vagy annak ígéretét elfogadja, vagy a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadó-jával egyetért".¹⁹ A javaslat indokolása hivatkozik a GRECO értékelésére, amely "kifejezetten ajánlja [hazánknak] a külföldi magánszektorban elkövetett passzív vesztegetés büntetni rendelését, valamint [az ET egyezmény] [...] 8. cikkére vonatkozó fenntartásunk visszavonását".²⁰

Külföldi gazdálkodó szervezetnek a tényállás vonatkozásában az a szervezet minősül, amely "a személyes joga szerint jogi személyiséggel rendelkezik, és az adott szervezeti formában gazdasági tevékenység végzésére jogosult".²¹ A magyar szabályozás viszont erre figyelemmel nincs összhangban az ET egyezménnyel, amelynek magyarító jelentése alapján a kriminalizációs kötelezettség attól függetlenül fennáll, hogy a magánszektorban működő szervezet jogi személynek minősül-e.²² A büntetőjogi védelem köre egyébként ugyanezen okból a nemzetközi közélet tisztasága tekintetében szűkebb, mint az ennek megfelelő "hazai" jogtárgy esetén. A Btk. utóbbi tényállások²³ vonatkozásában irányadó definíciója szerint ugyanis gazdálkodó szervezetnek minősülnek azok a gazdasági társaságok is, amelyek nem bírnak jogi személyiséggel.²⁴

Az újonnan beiktatott tényállás - a megfelelő hazai rendelkezéssel²⁵ összhangban - olyan eseteket is büntetni rendel, ahol az elkövető az előnyt az elkövető működé-

sével kapcsolatban, de nem kötelességének megszegéséért kéri. A kötelesség teljesítéséért kért előny büntetni rendelésével viszont a hazai szabályozás meg is haladja az ET egyezményből eredő jogharmonizációs kötelezettséget, hiszen az utóbbi alapján még az előny kérését is csak akkor kell büntetni rendelni, ha a cselekményt a magánszektorban működő szervezetet vezető (vagy annak dolgozó) elkövető a kötelességszegés célzatával valósítja meg.

A bűncselekmény minősített esete alapján az elkövető "egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi".²⁶ Még magasabb (két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés) a büntetési tétel, ha a cselekményt bünszövet-ségben vagy üzletszerűen követik el.²⁷ A minősítő körülmények között viszont nem szerepel a fontosabb ügyben elkövetés, amely a "hazai" vonatkozású korrupciós bűncselekmény tényállásában szerepel.²⁸

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív vesztegetés ("hazai" vonatkozású megfelelőjével²⁹ szemben)

- nem rendeli büntetni, ha külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult tagja (dolgozója) kötelességének teljesítéséért előnyt vagy annak ígéretét elfogadja;
- nem rendeli súlyosabban büntetni, ha külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult tagja (dolgozója) kötelességének teljesítéséért előnyt kér, illetve kötelességének megszegéséért előnyt fogad el stb.

A hazai jogalkotás utóbbi vonatkozásban megfigyelhető visszafogottsága viszont a nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetés kontextusában rendszeridegen szabályozást eredményezett. A Btk. ugyanis a nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív vesztegetésnél magasabb büntetési tétel keretében értékeli, ha valaki külföldi gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozójának vagy tagjának ad vagy ígér jogtalan előnyt.³⁰

Hollán Miklós
tudományos főmunkatárs

¹⁸ GROUP OF STATES AGAINST CORRUPTION: *Third Evaluation Round Evaluation Report on Hungary on Incriminations* (ETS 173 and 191, GPC 2) (Theme I). Public Greco Eval III Rep (2009) 8E Theme I Adopted by GRECO at its 47th Plenary Meeting (Strasbourg, 7-11 June 2010). Strasbourg, 11 June 2010. 91. bek.

¹⁹ Btk. 258/C. § (3) bek.

²⁰ A 2011. évi CL. törvény 14. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

²¹ Btk. 258/G. §.

²² *Explanatory Report for the Criminal Law Convention on Corruption* (ETS No. 173). 56. bekezdése utalással az 54. bekezdésre. Vö. <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/173.htm>.

²³ Btk. 251-252. §.

²⁴ Vö. Btk. 137. § 19. pont, illetve az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) abban hivatkozott 685. §-ának c) pontja.

²⁵ Vö. Btk. 251. § (1) bek.

²⁶ Btk. 258/C. § (4) bek első tét

²⁷ Btk. 258/C. § (4) bek. második tétel

²⁸ Vö. Btk. 251. § (2) bekezdés második tétel I. fordulat.

²⁹ Vö. Btk. 252. §

³⁰ Vö. Btk. 258/C. § (2) bek.